

КРУМ БОШНАКОВ

Крум Бошнаков беше висок, с представителна фигура мъж. Строгото изражение на лицето не пречеше, когато е необходимо да разведрява учениците по подходящ начин и това правеше часовете при него интересни. Дори и след 90-годишна възраст беше запазил своята снажна стойка, макар понякога краката му да имаха нужда от допълнителна опора.

Започва своята учителска кариера на 1 ноември 1949 г. в прогимназията на с. Горен извор до гр. Генерал Тошево в Добруджа, където преподава математика и физика през учебната 1949/1950 г. Там се запознава с учителката по български език и руски език Иванка Иванова Димова от гр. Казанлък. През лятото на 1950 г. двамата сключват брак като от него се раждат две деца: първородният син Светлозар и дъщерята Ефросина. Следващите две учебни години Крум Бошнаков е директор на прогимназията в родното си село Златия. Следва учителстване в с. Чернозем и с. Лесово (Елховско), а след 1955 г. работи като учител и директор в няколко училища в гр. Казанлък, с. Ръжена и като възпитател в Основното училище за социално слаби и деца без родители в с. Голямо Дряново, с което добива общо над 50 години учителски стаж.

Крум Бошнаков с удоволствие ми показва написана от него преди години на пишеща машина история на рода си, който води началото си от гр. Чипровци, но след Чипровското въстание дедите му, за да не бъдат избити се изселват в с. Люта, под Балкана. Но то е планинско, няма достатъчно земя, а в един момент в с. Калугер махала, Ломско, край Дунав богата земя я раздават, който иска да работи. Така праядо му Никита и брат му Станко отиват в Калугер махала. През 1956 г. това село е преименувано на Златия 1, а разположеното на стотина метри от него с. Куле махала - на Златия 2, като двете ги обединяват под името с. Златия.

"Дядо ми Никита са били 10 деца, а баща ми трима братя. През 1950 г. в селото бяхме 26 семейства Бошнакови, а сега са останали само две жени" - въздъхва с мъка учителят и подробно разказва за властния характер на дядо си, който е завършил още преди Освобождението църковно училище, станал след това за кратко кмет на съседно село, но с труд, постоянство и мисъл за доброто на синовете си закупувал и обработвал плодородната златийска земя.

"Баща ми и дядо ми имаха противоречия. Дядо бе твърд националист, а баща ми комунист. Чичовците ми бяха аполитични, но на татко в Ломската гимназия учител му бил Тодор Павлов. Попаднал и на приятели-съученици, които под въздействие на Павлов споделяли тази идеология. Заради това татко, зададат ли се избори все го вкарваха я в затвор, я в лагер. А дядо има много земя и вика на баща ми: „Хаймана, ще взимате земята на хората и ще я раздавате на бедните."

Сега за моето раждане: Майка ми е бременна, но отиват с баща ми на нивата да берат царевица. Добре, ама майка на нивата почувствала родилни болки. Баща ми впряга каруцата и тръгват за село. В колата се раждам - едва сдържан плач задавя гърлото на учителя ми, - когато пристигат в село баба ми по майчина линия, която бабуваше и е израждала стотици бебета казала: „Как стана, че точно моята дъщеря да роди като кучетата по пътя?“ Питам майка кога съм се родил, а тя отговаряше „Или на Кръстовден, или на Петковден, когато се бере царевицата.“ Записали ме на 20 октомври 1924 г. Начално училище изкарах в Златия 1, а прогимназия в Златия 2. Като ученик бях все с шестици. Завърших, но дядо вика: "Земята!!!" И ме оставиха да работя земята с воловете под опекуството на дядо ми. А татко не може да се примири, че оставам без образование, въпреки че съм буден ученик. Как стана, що стана, тогава в неделя се ходеше редовно на черква и там баща ми попада на „Църковен вестник" с обява, че в Духовната семинария в София приемат ученици. Взе да ме навива да се запиша там. Малкият ми чичо и той „Ще учиш!" Стегнаха каруца, качиха ме и заминахме за Семинарията в София. Това е 1942 г. Явих се на изпит, приеха ме. Дядо ми бе много близък с Видинския владика и той уреди от Видинска епархия да ми отпуснат стипендия. Завърших Семинарията през 1948 г. Само с една петица, а останалото шестици. Нашият випуск бе последен, който учи в Семинарията 6 години. Така се водя със средно богословско образование, както има средно техническо, средно медицинско, средно земеделско образование. Връщам се в село и по съвет на родителите ми подадох документи във Враца, в Педагогически институт за начални учители, но там директорът - приятел на татко ми вика: "Отиди поне в Дупница да учиш за прогимназиален учител.“ Послушах го и без да се обадя на родителите отидох в Дупница, явих се на изпит, приеха ме 4-ти в списъка. И така есента на 1948 г. съм студент с профил „математика, физика, химия и биология". Завърших първата година, почнах втората, но от Министерството идва съобщение, че поради нужда от учители в крайграничните села на нас второкурсници се признава да ни назначат за учители, като втората година да завършим задочно. Това е по желание и аз заминах за с. Горен извор в Добруджа. Там се запознах с моята бъдеща жена Иванка Иванова Димова (по баща). Тя е родена на 27 април 1926 г. в с. Коньово, Новозагорко. Баща ѝ е бил коларожелезар в селото. От Държавната военна фабрика (сега „Арсенал“) Казанлък търсят работници и той със семейството си през 1936 г. се преселват в Казанлък. Фактически тя израства, учи и завършва начално, прогимназиално и средно образование в Казанлък. След завършване на средното си образование е завършила педагогически курсове и преподаваше български език и руски език в прогимназията на с. Горен извор. Когато свърши учебната 1949/1950 г., взех изпитите в Дупница, дипломирах се като прогимназиален учител ме назначиха за директор на прогимназията в Златия. Там седем учителки-моми и майка ми избира към коя да се привързва, но аз пиша на приятелката си: „Ела в село Златия и ще те назнача тук за учителка!" Тя взима куфарчето и пристига. Тогава, през 1950 г. се оженихме, съпругата ми прие моето фамилно име и вече като Иванка Бошнакова постъпи като учителка по български език и по руски език. Изкарахме две години, но решихме да ходим

другаде. Баща ми не е съгласен, но ние подадохме документи на няколко места. Така в началото на септември дойде съобщение, че сме назначени за учители в прогимназията в с. Чернозем, Елховско - аз по математика и физика, а съпругата ми по български и руски. Следващите две учебни години бяхме учители по същите учебни предмети в прогимназията на с. Лесово, Елховско, а през септември 1955 г. се преместихме да живеем и работим в Казанлък."

Споделям с Крум Бошнаков, че с който от бившите му ученици да съм говорил, всеки изказва прекрасните си спомени за него, въпреки че бе строг учител. Дори съм виждал преди време като върви по ул. „Искра“, от всяко заведение разположено по нея стават по няколко човека и сърдечно го поздравяват и се ръкуват.

"Такива бяха предметите, които преподавах и заради това изглеждах строг. Случвало се е да пляскам някои непослушни ученици, но по дупето и никога по главата. Вярно е, че съм писал много слаби оценки, но нито един ученик не е повтарял годината заради моя оценка. Спомням си веднъж на педагогически съвет докладват, че поради двойка при мене един ученик ще повтаря. През нощта дълго не мигнах и си мисля, как може да стана причина ученикът да повтаря. Само като си представя, че зад това дете стоят родители, които трябва още една година да правят нови разходи за храна, облекло, учебни пособия. Не всички деца са еднакви и всяко се развива по различен начин. На следващата сутрин отивам при директорката и казвам: „Аз съм го изпитал още веднъж, но съм пропуснал да отразя това. Така, че той си поправи двойката."

Много мои ученици станаха също учители по математика и физика или се изяха в други области. Трудно е да ги изброя всички. Само ще спомена името на покойния вече физик Митко Гогошев, професор, доктор на науките и член-кореспондент на БАН, който бе в основата на нашите космически успехи през 70-те и 80-те години на миналия век. Той ми е съселянин и ми бе ученик през 1950-1952 г. в прогимназията на с. Златия. Още тогава бе с изявен ум."

На въпроса ми кое е в основата на дългогодишния му пълноценен живот ми показа един лист, на който с едри букви бе написано: "Умората предизвиква застаряване. Бирата ми горчи. Виното ми киселее. Уискито ми люти. Ракията ми пари и гори." И пояснява: „Учителят ми по история в прогимназията Стоянов основа въздържателно дружество и оттогава съм въздържател. Никога не съм пушил, въпреки че баща ми пушеше и нощно време. Ако се събере виното, което съм изпил през целия си живот при черпене (винаги по един пръст в чашата) най-много да се напълни една бутилка. Имат значение и още няколко неща, които съм спазвал много десетилетия. Едното е, че от времето, когато заживях в Казанлък не е минавал ден аз да не направя разходка по "Тюлбето". Това е прекрасна природна даденост на града ни, която трябва да се използва пълноценно. Другото е, че бях редовен турист. Много години всяка неделя водих учениците на поход. По него време поставихме и основите на спортното

ориентиране в Казанлък и имахме много успехи. Тогава се появи и движението на т. н. „експедиционни отряди“. С един от тях, на който бях ръководител проучихме и описахме историята на всички села от с. Тъжа до Казанлък. Предадохме всичко в тогавашния Пионерски дом в Казанлък, но после разбрахме, че всичко е изчезнало. Също проучихме историята на туристическото движение в Казанлък със снимки и много неща. Скоро бе издадена книжка за историята на туризма в Казанлък, но то е едно нищо в сравнение с онова, което ние бяхме събрали. Освен планината не пропусках всяко лято да бъда поне 20 дни на летуване край морето. Бил съм много години всяко лято като съпровождащ учител в казанлъшките детски лагери край с. Горно Изворово, с. Равда и в м. Паниците до Калофер. За съжаление от тях само този в м. „Паниците“ съществува, а другите са затрити."

Към тези пояснения за здравословния начин на живот на моя учител мога да добавя, че няколко десетилетия, почти до смъртта на съпругата си на 15 юни 2008 г. той не скъса връзката си със земята. Трудът и уменията да я обработва научени от дядо му прилагаше в един парцел северно от града, край Стара река, където произвеждаше зеленчукова продукция, на която завиваха и опитни градинари.